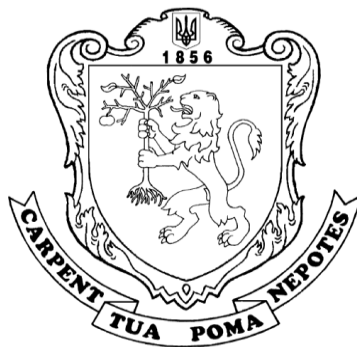

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет природокористування
Факультет агротехнологій та екології
Кафедра екології

СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ»

для здобувачів вищої освіти,
що навчаються за другим (магістерським) рівнем освіти

Львів 2023

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет дисципліни «Стратегія сталого розвитку» є закономірності розвитку соціальних, економічних та природних систем у їх єдності, з метою забезпечення прогресу людської цивілізації за умов збереження несучої здатності біосфери.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

Розділ 1. Теоретично-концептуальні засади сталого розвитку

Розділ 2. Сталий розвиток в соціально-економічному та гуманітарному вимірі

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни є формування в студентів знань, навичок і світогляду, необхідних для прийняття рішень у їхній подальшій професійній діяльності згідно з принципами стійкого розвитку.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Стратегія сталого розвитку» є вивченням закономірностей функціонування відкритих стаціонарних систем і забезпечення умов їх стійкого розвитку; вивчення змісту процесів розвитку систем та механізмів їх забезпечення; дослідження природничо-наукових і соціально-економічних передумов прогресивного розвитку систем; дослідження ролі інформаційних факторів в управлінні процесами розвитку; обґрунтування рішень щодо цілеспрямованої трансформації соціально-економічних систем; формування управлінських механізмів для реалізації рішень щодо забезпечення стійкого розвитку соціально-економічних систем.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти набувають наступні компетентності:

1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

К06. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

К07. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

К12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

К25. Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.

К26. Здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем.

К27. Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

Програмні результати навчання:

ПР 07. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.

ПР 13. Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.

ПР 15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.

ПР 16. Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.

ПР 17. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.

ПР 22. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.

ПР 26. Знати історичні і сучасні філософські концепції розвитку суспільства у взаємодії зі своїм соціальним і природним середовищем для досягнення оптимального напрямку розвитку суспільного і природного компонентів в системах «людина – природа» і «суспільство –

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни (зміст)

Розділ 1.

Тема 1. Загальні питання сталого розвитку.

Тема 2. Стратегія стійкого розвитку як трансдисциплінарна галузь знань

Тема 3. Місце екологічних проблем серед глобальних проблем людства

Тема 4. Роль ООН у визначенні засад сталого розвитку

Тема 5. Закономірності взаємодії суспільства і природи формування та структура соціальних та екологічних потреб і цінностей.

Тема 6. Поняття системи і її властивості

Тема 7. Розвиток соціо-еколого-економічних систем

Розділ 2.

Тема 1. Економічне зростання і сталий розвиток

Тема 2. . Екологічні проблеми у контексті сталого розвитку.

Тема 3. Людський розвиток як головний чинник і показник суспільного прогресу.

Тема 4. Науковий та освітній виміри збалансованого розвитку суспільства.

Тема 5. Взаємодія національних, групових, приватних інтересів у сталому розвитку

Тема 6. Україна в контексті переходу на засади сталого розвитку.

Тема 7. Сталий розвиток і місцеві громади

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Основними видами навчальних аудиторних занять, під час яких здобувачі вищої освіти отримують необхідні знання, є лекції, семінарські заняття, консультації.

При викладанні лекційного матеріалу передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як лекції – бесіди і лекції-візуалізації. Лекція-бесіда забезпечує безпосередній контакт викладача з аудиторією і дозволяє привернути увагу здобувачів вищої освіти до найбільш важливих питань теми лекції, визначити у процесі діалогу особливості сприйняття навчального матеріалу здобувачами вищої освіти.

Лекція-візуалізація – візуальна форма подачі лекційного матеріалу з розгорнутим або коротким коментуванням візуальних матеріалів, що переглядають технічними засобами навчання або аудіо-відеотехніки. При проведенні семінарських занять передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як робота у малих групах або дискусія.

Здобувачі вищої освіти працюють з друкованим інформативним матеріалом або з матеріалом мережі Інтернет, виконують усні та письмові завдання (контрольні питання або тести), виступають з доповідями і презентаціями, підготовленими як індивідуальні проекти. Програмою передбачено такі проекти для формування професійної компетентності: виступ за темою індивідуального науково-дослідного завдання (або з темою самостійного вивчення дисципліни) та виступ-інформування за темами семінарських занять (у вигляді презентації або реферату).

**План лекційних занять з дисципліни
«Стратегія сталого розвитку»**

№ з/п	Тема, питання що вивчаються
1.	<p>РОЗДІЛ 1. Теоретично-концептуальні засади сталого розвитку Тема 1. Загальні питання сталого розвитку. Причини зародження та поширення ідей сталого розвитку. Поняття сталого розвитку. Передумови сталого розвитку. Основні цілі сталого розвитку, його принципи та рівні.</p>
2.	<p>Тема 2. Стратегія стійкого розвитку як трансдисциплінарна галузь знань Стратегія сталого розвитку, як сучасний науковий підхід та інтегративна галузь знань. Сучасні науково-пізнавальні методи вивчення сталого розвитку. Характеристика методів інтегративності знань і дисциплін. Основні методологічні підходи до вивчення сталого розвитку, як взаємодії соціо,-техно- екосистеми. Основні риси сучасного етапу наукового розвитку:</p>
3.	<p>Тема 3. Місце екологічних проблем серед глобальних проблем людства Поняття глобальних проблем і усвідомлення екологічної проблеми як глобальної. Наукова і суспільна діяльність Римського клубу: пошук шляхів запобігання екологічній катастрофі. Сучасна екологічна ситуація в світі і в Україні.</p>
4.	<p>Тема 4. Роль ООН у визначенні засад сталого розвитку Глобальні проблеми людства, роль ООН у виробленні підходів до їх розв'язання. Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.). Програма дій «Порядок денний на XXI століття» (AGENDA 21). Саміт тисячоліття (2000 р.). «Цілі розвитку тисячоліття». Світовий саміт зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі (2002р.). Саміт з реалізації «Цілей розвитку тисячоліття» (2010 р.). Конференція ООН зі сталого розвитку «Ріо + 20» (2012 р.).</p>
5.	<p>Тема 5. Закономірності взаємодії суспільства і природи формування та структура соціальних та екологічних потреб і цінностей. Закономірності розвитку системи „людина-природа”. Групи і види потреб людини. Ціннісний вимір природи для людського існування. Антропоцентризм. Біоцентризм, Природоцентризм. Екоцентризм</p>
6	<p>Тема 6. Поняття системи і її властивості Суть терміну „система”. Детерміновані і не детерміновані системи. Стохастичність, ймовірнісність.. Поняття порядку і хаосу. Відкритість, стаціонарність системи. Класифікація систем. Основні компоненти екосистем. Схема потоку енергії у природній екосистемі. Механізм стійкості системи. Характеристики стійкості систем. Фактори і механізми змінюваності систем.</p>
7	<p>Тема 7. Розвиток соціо-еколого-економічних систем Поняття розвитку. Критерії розвитку. Направленість, незворотність розвитку. Класифікація категорій „розвиток”. Аналіз соціо-еколого-економічного розвитку суспільства. Зміст поняття „стійкий розвиток”. Напрями розв'язання проблеми стійкого розвитку. Фактори ризику для стратегій стійкого розвитку. Сфери розв'язання проблем стійкого розвитку.</p>
8	<p>РОЗДІЛ 2. Сталий розвиток в соціально-економічному та гуманітарному вимірі Тема 1. Економічне зростання і сталий розвиток Економічний розвиток та економічне зростання. Фактори економічного зростання і сталий розвиток. Поняття індикаторів розвитку людини і суспільства. Системи</p>

	індикаторів сталого розвитку. Система екологічних індикаторів. Система індикаторів, розроблена Комісією ООН зі сталого розвитку (КСР ООН).
9.	Тема 2. Екологічні проблеми у контексті сталого розвитку. Актуальність екологічно збалансованого розвитку. Основні екологічні проблеми України. Екологічні проблеми у стратегії національної безпеки. Пріоритети збалансованого розвитку.
10.	Тема 3. Людський розвиток як головний чинник і показник суспільного прогресу. Поняття людського розвитку, методи його вимірювання. Рівень життя і людський розвиток. Здоров'я, тривалість життя і людський розвиток. Освіта і людський розвиток. Людський розвиток і гендер.
11.	Тема 4. Науковий та освітній виміри збалансованого розвитку суспільства. Роль науки та освіти у визначенні засад сталого розвитку. Розширення наукового знання про систему Земля. Вдосконалення довгострокових наукових оцінок і прогнозів. Створення наукового потенціалу. Переорієнтація освіти на сталий розвиток.
12.	Тема 5. Взаємодія національних, групових, приватних інтересів у сталому розвитку. Розбіжності інтересів у глобалізованому світі. Основні групи протиріч . Перспективи подолання конфлікту інтересів. Розвиток ідей і практики соціального партнерства. Основні фактори посилення впливу громадськості на процеси глобального управління.
13.	Тема 6. Україна в контексті переходу на засади сталого розвитку. Проблеми сучасного економічного розвитку України. Цілі розвитку тисячоліття та Україна. Національні особливості переходу України на шлях сталого розвитку. Індикатори сталого розвитку в Україні.
14.	Тема 7. Сталий розвиток і місцеві громади. Роль громад у розвитку суспільства. Децентралізація публічної влади і соціальна мобілізація. Етапи та цикл соціальної мобілізації. Позитивний вплив соціальної мобілізації.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «Стратегія сталого розвитку»

№ з/п	Тема і короткий зміст заняття
1.	Суть концепції сталого розвитку
2.	Концептуальні засади сталого розвитку
3.	Глобальні Цілі сталого розвитку 2030
4.	Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь
5.	Стратегія сталого розвитку України до 2030 року
6.	Стратегії сталого розвитку: практичне застосування
7.	Основні вимоги, принципи та етапи розробки стратегій стійкого розвитку
8.	Оцінка природно-ресурсного та виробничого потенціалу регіону в контексті стійкого розвитку
9.	Аналіз та оцінка екологічного стану регіону в контексті стійкого розвитку
10.	Аналіз та оцінка економічного стану і рівня людського розвитку в контексті стійкого розвитку
11.	Аналіз та оцінка соціального стану та рівня освіти в контексті стійкого розвитку
12.	Розробка стратегії стійкого розвитку регіону
13.	Реалізація та моніторинг стратегії стійкого розвитку

14.	Розробка місцевого плану дій з охорони довкілля (МПДОД)
-----	---

Завдання для самостійного вивчення навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми
1	Стійкий розвиток — альтернатива розвитку у XXI ст.
2	Стан сучасної думки про стійкий екологічно безпечний розвиток
3	Методологія глобалістики як вчення про глобальні проблеми людства
4	Основні документи світового співтовариства зі сталого розвитку.
5	Методи вимірювання сталого розвитку. Індикатори та індекси сталого розвитку.
6	Механізми управління природними системами та їх саморегуляції
7	Система глобальних вимірів сталого розвитку
8	Сталий розвиток, технологія й роль інженерії
9	Сталий розвиток, технологія й техногенна безпека
10	Проблеми сталого розвитку України.
11	Екологічна освіта і виховання як компоненти механізму забезпечення сталого розвитку
12	Формування екологічної інфраструктури міста у контексті сталого розвитку.
13	Ідентифікація проблем населених пунктів як основа досягнення сталого розвитку території.
14	Основні заходи для досягнення сталого розвитку населених пунктів різних адміністративних рівнів.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

- 1. Усне опитування** (фронтальне, індивідуальне, детальний аналіз відповідей студентів).
- 2. Письмова аудиторна та позааудиторна перевірка** – розв’язування задач і прикладів, підготовка рефератів, презентацій, контрольні роботи (з конкретних питань тощо) або тести
- 3. Практична перевірка** – аналіз виробничої інформації, рішення професійних завдань з стратегій сталого розвитку.

Види контролю: поточний контроль, проміжна та семестрова атестація.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне опитування /тестування та самостійна робота														Сума			
розділ 1								розділ 2								100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
6	6	6	6	6	6	6	8	6	6	6	6	6	6	6	8		
ПР 1 – ПР 8								ПР 9– ПР 16									

25 б.

25 б.

Т1, Т2 ... – теми лекційного курсу.

ПР1, ПР2... – теми практичних занять.

Відпрацювання пропущених занять студентами здійснюється згідно «Положення про порядок відпрацювання студентами Львівського національного університету природокористування пропущених лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять». Студент представляє конспект а з пропущеної теми лекційного курсу та опрацьований практичний матеріал (захист роботи або контрольна чи тестові завдання)) з відповідної тематики. Самостійне вивчення навчальної дисципліни за вищевказаними темами передбачає також підготовку рефератів, доповідей, презентацій (максимальна кількість балів - 5 за одну тему, але не більше 10 б. за весь курс дисципліни).

Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

КРИТЕРІЇ ПОТОЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ

Поточне оцінювання здійснюється за кожним завданням в межах розділів. Оцінюються і завдання, виконувані в аудиторії, і завдання, виконувані під час самостійної роботи. Протягом вивчення дисципліни здійснюється самоконтроль. Загальні критерії оцінок: “відмінно” – здобувач вищої освіти виявив всебічні, систематичні та глибокі знання навчального матеріалу дисципліни, передбаченого програмою; опрацював основну та додаткову літературу, рекомендовану програмою; проявив творчі здібності у розумінні, логічному, стислому та ясному трактуванні навчального матеріалу; засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності. “добре” – здобувач вищої освіти виявив систематичні та глибокі знання вище середнього рівня навчального матеріалу дисципліни; продемонстрував уміння легко виконувати завдання, передбачені програмою; опрацював літературу, рекомендовану програмою; засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни, їх значення для подальшої професійної діяльності. “задовільно” – здобувач вищої освіти виявив знання навчального матеріалу дисципліни в обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності; виконав завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, що зазначена у програмі; припустив значну кількість помилок або недоліків у відповідях на запитання співбесіди, тестування, при виконанні завдань тощо, які може усунути самостійно. “незадовільно” – здобувач вищої освіти не має знань зі значної частини навчального матеріалу; припускає принципові помилки при виконанні більшості передбачених програмою завдань.

Питання з дисципліни «Стратегія сталого розвитку»,

1. Чому для розв'язання екологічних криз є важливим визначення типу і сутності екологічної кризи?
2. Що є сутністю екологічних криз?
3. Як класифікують екологічні кризи в сучасній еколого-методологічній літературі?
4. Чи завжди екологічні кризи спричиняються людською діяльністю?
5. Якими є чинники природних екологічних криз?
6. Як розкривається суть концепції катастрофізму?
7. Що таке екзогенні і ендегенні природні екологічні кризи?
8. Які екологічні кризи називають антропогенними?
9. Які підходи до осмислення сутності антропогенних екологічних криз представлені в сучасній науково-екологічній і методологічній літературі?
10. Чи має проблематика екологічних криз філософсько-світоглядні ракурси?
11. Чому філософи вважають за необхідне створення "філософії екологічної кризи"?
12. Дайте визначення глобальних проблем.
13. Які проблеми в сучасному існуванні людства існують як глобальні?
14. Чи пов'язане виникнення глобальних проблем з техногенною діяльністю людини?
15. В чому полягає особливість дослідження і розв'язання глобальних проблем людства?

16. Чому розв'язання глобальних проблем потребує міжнародної наукової і державної співпраці?
17. Чи можливо розв'язати глобальні проблеми на засадах традиційних методологій?
18. Коли виник "Римський клуб" і яка його роль в становленні і дослідженні глобалістики?
19. Яка методологія оцінки проблем людства була запропонована "Римським клубом"?
20. Яке значення для виходу з сучасної глобальної екологічної кризи мають документи і проекти Конференції 1992 р. в Ріо - де Жанейро?
21. Як ви можете визначити сучасний екологічний стан в Україні?
22. В чому полягають причини екологічної кризи в Україні?
23. Яка діяльність сприяє розвитку екологоорієнтованого світогляду і покращенню екологічного стану в Україні?
24. Що таке цивілізація і які її суттєві ознаки?
25. Чим відрізняється техногенна цивілізація від традиційної?
26. Якими є світоглядні засади техногенної цивілізації?
27. На яке ставлення людини до природи вони орієнтують?
28. Чому людська діяльність, що базується на засадах техногенної цивілізації, спричиняє екологічну кризу?
29. Дайте визначення поняття "екологічна ситуація".
30. Чому сучасна екологічна ситуація є кризовою?
31. Чи є кризові процеси зворотними?
32. Чим відрізняється екологічна криза від стану екологічної катастрофи?
33. Чи загрожують кризи природних екологічних систем існуванню людини?
34. Суть „м'якого” і „ жорсткого” управління.
35. Стратегічні завдання і цілі стійкого розвитку, у сфері екологічно збалансованого розвитку економіки відповідно до Проекту державного Закону про стратегію сталого розвитку.
36. Стратегічні завдання і цілі стійкого розвитку у сфері раціонального використання природно-ресурсного потенціалу відповідно до Проекту державного Закону про стратегію сталого розвитку.
37. Основні цілі стійкого розвитку.
38. Особливості управління природними системами та їх саморегуляції.
39. Правило міри перетворення природних систем
40. Механізми управління природними системами та їх саморегуляції
41. Інформаційна суть екосистеми
42. Структура регуляторних механізмів на різних рівнях організації живих організмів
43. Реакція організму і негативний зворотний зв'язок. Гомеостаз екосистеми.
44. Кібернетична поведінка екосистем
45. Принципи раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища
46. Напрями розв'язання проблем стійкого розвитку
47. Пріоритети розвитку людства відповідно до рішень Всесвітньої конференція з проблем довкілля і розвитку в Йоганнесбурзі та у Ріо-де-Жанейро.
48. Місцева програма дій зі сталого розвитку
49. Що являє собою соціальна складова регіону з точки зору стійкого розвитку?
50. Які основні показники характеризують соціальний стан регіону?
51. Які індикатори стійкого розвитку характеризують демографічний стан регіону?
52. Що відноситься до показників соціального захисту?
53. Стратегічні завдання стійкого розвитку в соціальній сфері.
54. Чому постала необхідність розробки місцевих планів дій з охорони довкілля?
55. На основі яких основних документів здійснюється розробка МПДОД?
56. Яка мета та завдання місцевих планів дій з охорони довкілля?
57. В чому полягає відмінність між Концепцією, Стратегією та МПДОД?
58. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи розробки МПДОД.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Мельник Л.Г. Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник. Суми: “Університетська книга”, 2005. 654 с.
2. Боголюбов В.М. Стратегія сталого розвитку: Навчальний посібник. К.: НАУ, 2008 с.
3. Програма дій “Порядок денний на 21 століття”. Пер. з англ.: ВГО “Україна. Порядок денний на 21 століття”. К.: Інтелсфера, 2000. 360 с.
4. Мельник Л.Г. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням. Навчальний посібник. Суми: “Університетська книга”, 2006, 759 с.

Допоміжна

1. Згуровський М.З., Сталий розвиток у глобальному та регіональному вимірах. Київ, Політехніка, НТУУ «КПІ», 2006 р.
2. Кректун Б.В., Кректун Н.М., Доценко Н.В. Збереження природно-рекреаційного потенціалу та нові форми екотуристичної діяльності в контексті сталого розвитку регіону Розточчя. Матеріали регіональної науково-практичної конференції «Сталий розвиток та туристичний потенціал природоохоронних територій регіону Розточчя» 8 грудня 2011 р. с.78-82
3. Жилищич Ю.В., Кректун Б.В., Кректун Н.М., Доценко Н.В. Проектування освітніх програм у галузі екології на основі компетентнісного підходу як важливий чинник модернізації екологічної освіти.- «Природоохоронні, екоосвітні, рекреаційно-туристичні та історико-культурні аспекти сталого розвитку Розточчя» [Текст] : Збірник матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю створення Яворів. нац. природ. парку. Львів. облдержадмін. [та ін.]. - смт. Івано-Франкове ; Львів : Західно-український консалтинг центр, 2018. 352 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотечно-інформаційні ресурси— [книжковий фонд](#), періодика та фонди на [електронних носіях](#) бібліотеки ЛНУП, державних органів науково-технічної інформації, наукових, науково-технічних бібліотек та інших наукових бібліотек України.
2. Електронні інформаційні ресурси мережі інтернет з переліком сайтів:
 1. <http://www.menr.gov.ua/>
 2. <http://dei.gov.ua/>
 3. <http://www.moz.gov.ua/>
 4. www.city.adm.lviv.ua

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ») В АУДИТОРНИЙ ЧАС

Курс передбачає роботу в колективі. Студенти під час лекційних занять ведуть конспект з відповідної теми. Під час заняття або ж в кінці лектор ставить питання, веде діалог з аудиторією для кращого засвоєння теоретичного матеріалу. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Якщо здобувач вищої освіти відсутній з поважної причини, він/вона презентує виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача. Під час роботи над індивідуальними науково-дослідними завданнями та проектами не допустимо порушення академічної доброчесності.